

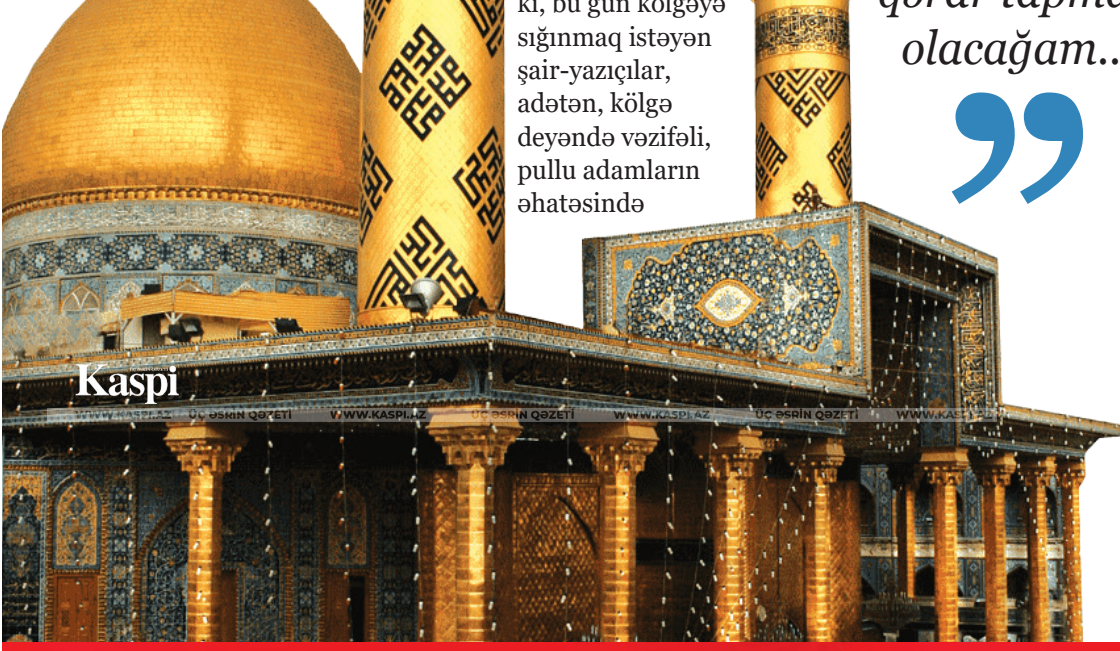
ƏGƏR QƏLBİMDƏ HƏMİN EŞQ OLMASAYDI, O QƏBRİ BU QƏDƏR TANIMAZ-BİLMƏZ ADAMLARIN ARASINDA NECƏ TAPA BİLƏRDİM Kİ?

Yanımdan ötənlər görürlər ki, diz çökmüşəm, dualar oxuyuram, şeirlər vird edirəm. İmamın məqbərəsinin nəyə görə içində yox, çölündə diz qatlayıb əyləşməyim ziyarətçilərdə təəccüb doğurur. Gəlib soruşurlar ki, bu divara adı həkk olunan Füzuli kimdir? Füzulini təqdim eləməyə utanıram...

Budəfəki Novruz bayramında Məhəmməd Füzulini “tək qoymadım”. Kərbəladə hər gün minlərlə ziyarətçi Füzulinin qəbrinin yanından biganəliklə ötür keçir, çoxu heç belə bir zətin tarixi mövcudluğundan da xəbərsizdir. Hətta iraqılı ziyallıların, şair-yazıçıların əksəri də Füzulini düz-əməlli tanımır, dahi şairin yaradıcılığı, kimliyi əbədi uyuduğu diyarda çoxları üçün o qədər də böyük maraq kəşb etmir. Elə Kərbəlaya ziyarətə gələn çoxsaylı azərbaycanlılar da əksərən şair həyində deyillər, ölməz söz sənətkarını yad etmək kimi bir qayğıları da yoxdur...

SƏHƏR MEHI SAYAQ...

İraqa IX Babil Mədəniyyət və İncəsənət Festivalına getmişdim, o günlərdən birində - 21 martda imkan tapıb Kərbəla ziyarətinə də getdim. Həzrəti İmam Hüseyn və Həzrət Abbasın məzarlarının və ibadət komplekslərinin ziyarətlərindən sonra gedib oturdum dahi söz sənətkarının məzarını işarə verən daşın yanında və gücüm yetdiyi qədər dualar oxudum, vaxt aman verənəcən qəzəllərindən pıçıldadım, onun

KÖLGƏNİN QALINLIĞI...

Zənnimcə, Füzuli başqa yerdə dəfn ediləydı, bunca unudulmazdı, bu qədər kölgədə qalmazdı. Bəlkə də, dəfn ediləcəyi məzaristanın ən çox yad ediləni elə o olardı.

Amma kölgədə qalanda da görək belə qalasan, bu sayaq mütqiyyəddəs insanların, yaşamları ilə örnək olanların kölgəsində “yaddan çıxasan”. Füzuli ömrü həm də o mənada örnəkdir ki, bu gün kölgəyə sığınmaq istəyən şair-yazıçılar, adətən, kölgə deyəndə vəzifəli, pullu adamların əhatəsində

“Şairin özü irəlicədən xəbər verib ki, qəbir evim bələdan, qəmdən yayına bilməyəcək. Son mənzildə də mənə rahatlıq verməyəcəklər, ordan bura, burdan ora aparacaqlar, gah bir ünvanda, gah başqa bir məkanda qərar tapmalı olacağam...”

dolanmağı nəzərdə tuturlar, kölgənin ancaq dirilərin bir xəyalı parçası olduğunu zənn edirlər. Kölgəni əmin həyat, qayğısız güzəran, tapşırılma, vəzifə yüksəlişinin təminatı kimi qavrayırlar. Ancaq Füzulinin sığındığı kölgə bir ayrı kölgədir, o sayə daim düşür, gün olsa da, olmasa da, bu gün də, sabah da, əbədiyyən də. O kölgəni nə “budamaq” olar, nə “kəşib atmaq”, nə də hansı cürsə məhv etmək. Füzuli sayədə – kölgədə qalması ilə belə bir insanlara ibrətamiz məktəbdir. Onun şeir dəsti-xətti ədəbiyyatımızda “Füzuli məktəbini” yaradıbsa, yaşayışı, güzəranı da həyatı baxımdan “aliliyyə xidmətkarlıq” mədrəsəsini ucaldıb...

SAYƏ SEVDASI...

Füzulinin vəsiyyətinə, onu görəndə elə yerdə torpağa tapşırıydılar ki, İmam Hüseynin məzarının kölgəsi daim onun qəbrinə düşəydi. Vəfatından sonra vəsiyyətinə uyğun olaraq həzrəti imamın məzarına yaxın bir yerdə dəfn edilir. Bəs görəsən, nə idi Füzulinin kölgə sevdasının kökündə dayanan əsas səbəb, bariz məqam? O, bir qəzəlinde yazırdı ki:

Gördüm ol xursidi-hüsni, ixtiyarım qalmadı, Sayətak bir yerdə durmağa qərarım qalmadı.

Yəni kölgə səbirsizliyin nişanəsidir, o, yerini tez-tez dəyişir, sahibi ilə birgə gəzir, yiyəsi nə qədər kəmhövşələdirsə, kölgə də o qədər ipə-sapa yatmayan olur. Fəqət, qəbrin kölgəsi isə yerini dəyişmir, müdam elə bir yerdə qalır. Yuxarıdakı misranın bir mənası da ölümün səbrə bərabər olmasıdır. Ölüm kölgəyə belə sabitlik, səbir aşılayır, aram verir. İmamın kölgəsində olmaq həm də səbrin, dözümlü, sədaqət – dəyişməz əqidənin, yerin sayəsində əbədi qərar tapmaq deməkdir...

FÜZULİ İLƏ...

Dayanıbmışam Füzulinin məzarının yanında, artıq dualarımı bitirmişəm, şeirlərimdən bəs qədər oxumuşam, daha indi sadəcə ətrafın seyrindəyəm. Az öncə yanımdan ötənlər görürlər ki, diz çökmüşəm, dualar oxuyuram, şeirlər vird edirəm. İmamın məqbərəsinin nəyə görə içində yox, çölündə diz qatlayıb əyləşməyim ziyarətçilərdə, yanımdan keçənlərdə haqlı təəccüb doğurur. Gəlib soruşurlar ki, bu divara adı həkk olunan Füzuli kimdir? Füzulini təqdim eləməyə utanıram. Axı mən kim, o kim?! Fəqət sonra özümə bir az təpər tapıram. Ürəyim yanıq ki, nədən ömür etdiyi bu diyarda onu yurduumuzdakı qədər tanıyırlar, nə üçün haqqı olan miqdarda sevmirlər? Özümə bu sualı verirəm, cavabı isə Füzulidən gəlir:

Gəlmə qəbrim üzrə, ey eşq içrə məntək olmayan! Tənə daşdır sənə, səngi-məzarımdan saqın!

Füzuli yadıma öz sözlərini salır, deyir, axı mən əsrlər öncəsindən tapşırıbmışam ki, mənim eşq fəlsəfəmi, həyat amalımlı anlamayanın quruca məzarım üzərinə gəlməsinə ehtiyacım yoxdur. Füzuli bu qəzəli ilə şairi tanımayanların ziyarətini qadağan edib, onu duymadan yolunu onun qəbir evinə salanları öz sözləri ilə bu yoldan sağındırıb. Qəzəlinde açıqca yazıb ki, mənim kimi aşiq deyilsənsə, qəbrimə üz tutma, onda qəbir daşım günahkara atılan tənə daşı kimi səni də əzər, uzaq dur, kənar dayan məndən ki, xətər görməyəsən. Məni də o yerə aparən elə dinimizə sevgi qədər sözüümü də, klassik irsimizə ehtiram deyildimi? Əgər qəlbimdə həmin eşq olmasaydı, o qəbri bu qədər tanımmaz-bilməz adamların arasında necə tapa bilərdim ki?

“MƏZARİ” NECƏ TAPIRAM...

Məzar daşını – Füzulinin adı yazılmış divarı zülmə tapıram, kimdən soruşuruqsa belə bir adamı tanıyırlar. Allah ağılma bərəkət versin, nə yaxşı ki, məzarın internetdə olan şəklini telefonumda saxlamışam. Onu göstərə-göstərə gəzirik, amma xeyri yoxdur, taniyan tapılmır. Məzarın şəklini çox adama göstərsəm də, tanıyırlar, “öldü var, döndü yoxdur” inadı ilə az qala İmam Hüseyn məqbərəsinin dörd bir yanındakı mühafizəçilərə məzarın şəklini göstəririk, hərəsi bir səhv ünvanı nişan verir. Məni kim, o kim?! Fəqət sonra özümə bir az təpər tapıram. Ürəyim yanıq ki, nədən ömür etdiyi bu diyarda onu yurduumuzdakı qədər tanıyırlar, nə üçün haqqı olan miqdarda sevmirlər? Özümə bu sualı verirəm, cavabı isə Füzulidən gəlir:

MƏZARIN BAŞINA GƏLƏNLƏR...

Zamanında mərhum yazıçı Zakir Sadatlı qəlbən sızlayaraq Füzuli məzarına olan arzuolunmaz münasibətə qarşı etiraz edərək yazırdı: “1979-cu ilə qədər Füzulinin məzarı böyük Bəktəşilər nəslinin nümayəndəsi olan və Dədə Bəktəşi deyilən bir şəxsə eyni günbəzin altında olub. 1978-79-cu illərdə məzarı söküblər. Üstündə su hovuzu tikiblər. Füzulinin məzarı Kərbəladə – İmam Hüseynin məqbərəsinin yaxınlığında su hovuzunun altındadır”.

Türkmən alimi və şairi Məhəmməd Mehdi Bayat bir məktubunda dahi şairin məzarı barədə belə xəbər verir: “1975-ci ildə məscidin “Qible qapısı”

tərəfindən sahəsi genişləndikdə məqbərə dağıldı və bərpa olunmadı. Yalnız 1994-cü ilin sentyabrında Bağdadda keçirilmiş Füzuli əl-Bağdadi festivalında Həzrəti Hüseynin məqbərəsi ilə əhatələnən darvazanın kənarında qible tərəfdən sağda yerləşən ofis və əlyazmalar fondunun kitabxanasının otaqlarından birində şairin rəmzi qəbri tikildi”.

Türkiyəli yazır Murad Bardakçı da ürək ağrısı ilə bu qəbir xüsusunda yazıb: “Şairin sümükləri yığılıb bir qutuya qoyulmuş və yaxınlıqdakı kiçik Sultanıyyə məscidinə yerləşdirilmişdi. Füzulinin sümükləri illərlə həmin məsciddə qalıb. Yola görə buldozərlər bu məscidi də uçurdu. 1994-cü ildə Azərbaycan yenə Füzulinin sümüklərini istədi. Şairin sümükləri qarşılığında İraqa “biz türkiyəlləri yola gətiririk” deyib, ərəb ədəbiyyatının ən güclü şairi İmrul Qeysin Ankaradakı qəbrini vəd etdilər. Bağdad yenə “olmaz” cavabını verir, ancaq Azərbaycanın basqıları davam edir. İraq söz verir ki, adına layiq bir yerdə Füzuliyə yeni türbə ucaldacaq. Qəbrin yerini də azərbaycanlılar seçir. Füzulinin sümükləri Kərbəladakı Həzrət Hüseyn türbəsinə dövrəyə alan məscidin qible girişindəki əlyazmalar otağına köçürülür və giriş qapısının solundakı divarın altında dəfn edilir”.

ÜRƏYƏ DAMMALAR...

Amma Füzuli öz zamanında bilirmiş ki, qəbrinin aqibəti belə olacaq, axır evini belə tufanlar çalxalayacaq, ona görə də bu haqq misranı kağıza köçürüb:

Olmayıb xali qəmdü ənduhdan qəbrim evi.

Şairin özü irəlicədən xəbər verib ki, qəbir evim bələdan, qəmdən yayına bilməyəcək. Son mənzildə də mənə rahatlıq verməyəcəklər, ordan bura, burdan ora aparacaqlar, gah bir ünvanda, gah başqa bir məkanda qərar tapmalı olacam...

QƏBRİ NECƏ TANIYAQ?

Füzuli bizim sonradan görəcəyimiz o həqiqəti də hələ öz zamanında duyub söyləyirdi ki, məni dərdsizlər, dünyanın halından bixəbərlər dəfn edəcəklər. Amma məni torpağa tapşırırlar qəbrimə elə bir əlamət qoysunlar ki, o əlamətlə məzarımı həmi tanısam, hər kəs Füzuli cisminin son sığınacağı, əbədi qərarگاهının bu ünvan olduğunu yaqin etsin.

Ey Füzuli, çıxdı can, çıxman təriqi-əşqdən, Rəhgüzari-əhli-eşq üzrə qılın mədfən mana!

Ucaldın qəbrim, ey biddərlər, səngi-mələmətdən Ki, məlum ola dərd əhlinə qəbrim ol ələmətdən.

Füzuli bilirdi ki, onu dəfn edən dərdsizlərlə elə məzarı başındaca əbədiyyən ayrılacaq, bir daha yolu heç vaxtlə onlarla kəşiməyəcək,

məlum bir guşə belə çox görüldü. Qapı döyüldü, qapısı döyüldü... Onun hakimiyyəti dönəmində buldozərlər Füzuli məzarını “didərgin salmışdı”. Fəqət Füzulinin məzarını Azərbaycana qıymayanlar, yaxud buldozer “buyuzları” ilə dağıdanlar bir həqiqəti gözə

almamışdılar ki, onun qəbri də, varlığı da sözlərində, qəzəllərində və ölməz əsərlərindədir. Onlarisa nə Səddamın buldozərləri, nə də başqa güc sahiblərinin texniki vəhşəti dağıda bilər. Xoş o kəsin halına ki, sarayı könnüllərdə, qəbir evi isə əbədiyyətdə bərqərar olub... Füzuli kimi...

P.S. Səfərə getməmişdən öncə təhlükəsizlik məsələsinə görə Azərbaycanın İraq Respublikasındakı Səfirliyinin müvəqqəti işlər vəkilisi Nasir Məmmədova Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri, Xalq yazıçısı, hörmətli Anar müəllim adından məktub ünvanlamışdı ki, həm İraqa yollanmağımdan xəbərdar olunlar, həm də təhlükəsizlik məsələləri baxımından köməklərini əsirgəməsinlər. Sağ olsun, səfirliyimiz orada olduğum günlərdə daim mənimlə maraqlandı və Kərbəlaya səfirimin təşkil məsələsində əllərindən gələni etdi.